

თამარ ჯაფოშვილი
საქართველოს საპატრიარქოს წმიდა ანდრია პირველწოდებულის
სახელობის ქართული უნივერსიტეტი

**არქაული ლექსიკა ორიგინალსა და თარგმანში
(ბორის აკუნინის რომანების „აზაზელისა“ და
„პიკის ვალეტის“ მაგალითზე)**

ბორის აკუნინის ორიგინალური ტექსტებისა და მათი ქართული თარგმანების შეპირისპირებითი ანალიზი მოწმობს იმას, რომ თარგმანის პროცესში ტრანსფორმირდება ორიგინალის ვერტიკალური კონტექსტი, რაც ართულებს ინტერტექსტუალური ელემენტების გამოვლენასა და დეკოდირებას, მიუხედავად ამისა, ფილოლოგიური კულტურის თანამედროვე დონე გვაძლევს საშუალებას, ახლებურად მივუდგეთ პოსტმოდერნისტულ ნაწარმოებთა თარგმნის პრობლემას.

საკმაოდ ხშირად ორიგინალსა და თარგმანს შორის წინააღმდეგობრიობა წარმოიშობა კულტურათაშორისი განსხვავებულობების გამო. ასეთ გარემოში წარმოიქმნება ტექსტი, როგორც ორმაგი, პარალელურად აღქმული საკუთარ და უცხო შეხედულებათა სისტემა მოვლენებსა და გარესამყაროზე. მთარგმნელის, როგორც ენობრივი პიროვნების, ღირსება მდგომარეობს იმაში, თუ როგორ ოსტატურად და ზუსტად შეძლებს დაახლოოს ორი განსხვავებული ენა და კულტურა.

არქაიზმების თარგმანი შეიძლება განვიხილოთ შემდეგი პარამეტრების მიხედვით: სიტყვასიტყვითი თარგმანი და კანონზომიერი შესატყვისობა (ეკვივალენტი, ანალოგი, ადეკვატური ჩანაცვლება).

არქაული ლექსიკის სტილისტური ფუნქციების შესწავლა ბორის აკუნინის ნაწარმოებებში გვაძლევს საშუალებას, გავიგოთ ავტორის იდეური ჩანაფიქრი და სრულყოფილად აღვიქვათ მის მიერ აღწერილი მოვლენები. ბორის აკუნინის ნაწარმოებებში არქაული ლექსიკა გამოიყენება როგორც სტილიზაციის საშუალება და ტექსტის ქრონოტოპის ორგანიზაციის ხერხი.

ბორის აკუნინის დეტექტივში მოქმედება ხდება XIX საუკუნის რუსეთში. ამიტომ გასაკვირი არც არის, რომ ავტორი ხშირად მიმართავს არქაიზმებს. რა თქმა უნდა, უამრავი ნაწარმოებია ისეთი, რომელშიც შემოქმედი სხვადასხვა ეპოქას აღწერს, მაგრამ არ იყენებს არქაიზმებს. ბორის აკუნინი ის მწერალია, რომელსაც სწორედ არქაული

ლექსიკა გამოარჩევს. ავტორის თხრობაში XIX საუკუნის რუსულია შემოპარებული. საინტერესოა, რომ იგი მთელ ნაწარმოებს არ წერს ძველი რუსული ენით. არქაიზმები შემოთავაზებულია მხოლოდ ზოგიერთი პერსონაჟის მეტყველებაში. მაგალითად, მთავარი მოქმედი გმირი საუბრობს თანამედროვე რუსულით. დეტექტივში არქაული ლექსიკა შიგადაშიგ ისეა ჩართული, რომ ის ერთიან სტილს ქმნის. ამიტომ შეგვიძლია ვთქვათ, რომ ბორის აკუნინს თანამედროვე ენაში შერეული არქაიზებული სტილი აქვს. ამ ორი ენის ნიუანსები ისეა ერთმანეთთან შერწყმული, იმდენად ორგანულია, რომ განუმეორებელი ეფექტი აქვს. სწორედ ეს არის მისი ინდივიდუალური სტილი. იგი ვირტუოზულად ფლობს XIX საუკუნის რუსულ ენას. მკითხველისთვის მისი თხრობის ეს განსაკუთრებული მანერა იმდენად სასიამოვნოა, რომ წარმოუდგენელიც იქნებოდა ამ ნაწარმოებში მთლიანად თანამედროვე რუსული ჟღერადობა.

„აზაზელის“ ქართული თარგმანი, ლექსიკის მხრივ, ორიგინალს ვერ გაუტოლდება. მთარგმნელმა გადაწყვიტა ავტორის მსგავსად თვითონაც გამოეყენებინა XIX საუკუნის ლექსიკა. უცნაურია, მაგრამ ფაქტია, რომ მიხო მოსულიშვილმა თითქმის მთლიანად არქაული ენით თარგმნა დედანი. მან თარგმანი იღია ჭავჭავაძეს მიუძღვნა. შესაძლოა ამიტომ გადაწყვიტა მთელი ნაწარმოების არქაიზაცია. იგი თითქოს ილიას ქართულს ბაძავს, მაგრამ უნდა ითქვას, რომ ეს არცთუ ისე კარგად გამოსდის. დ. ფანჯიკიძის აზრით, არქაიზებული ენა დროისა და სივრცის გარეშე არსებული ენაა, ძველი და ახალი ქართულის ნაზავია. ამიტომ სტილისტიკის პოზიციიდან, ეს არის ძველი ქართულის იმიტაცია. ჩვენი აზრით, ქართული თარგმანისთვის სრულიად ზედმეტი იყო თითქმის ყველგან ძველი ენის გამოყენება. მთარგმნელს არქაიზმები სწორედ იქ უნდა ჩაერთო, სადაც ავტორი იყენებს. სამწუხაროდ, ქართული თარგმანი ზედმეტად არქაიზებული გამოვიდა, რაც კატეგორიულად არ უხდება მას და რაღაც ხელოვნურობის ელფერს სძენს. დ. ფანჯიკიძე წერს: „...თარგმნილი თუ ორიგინალური ნაწარმოების ენაში არქაიზმების უზომოდ ჩართვა თვით ამ ენობრივ ერთეულს უკარგავს მრავალფეროვან სტილისტურ ნიუანსებს... არქაიზმმა თარგმანში შეიძლება შემოიტანოს მაღალფარდოვნების, პაროდის, ირონიის, იუმორის ეფექტი“ (ფანჯიკიძე, 1988: 25). ასეთი თარგმანის ენა მძიმე, გაუგებარი, რთულად აღსაქმელი ხდება და მკითხველზე უკვე ვეღარ ახდენს ესთეტიკურ ზემოქმედებას. მიხო მოსულიშვილმა ქართული თარგმანის ზედმეტად არქაიზებით დაკარგა დედნისეული სტილი. როდესაც მთარგმნელი ძველ ლიტერატურულ ძეგლს თარგმნის არქაიზებული ენით, გასაგებია მისი სურვილი სიძველის რეპროდუქციისა, ხოლო თანამედროვე ნაწარმოების თარგმნისას არქაული ენის გამოყენებას თავისი საზღვარი უნდა ჰქონდეს.

მთარგმნელის მიერ არქაული ლექსიკის გამოყენებისასაც ვხვდებით უზუსტობებს. ისეთ გამოთქმებსა და სიტყვებს იყენებს, როგორიც XIX საუკუნის ლიტერატურაში,

კონკრეტულად კი, ილიასთან არც გვხვდება. მაგალითად, გაუგებარია, საიდან მოიტანა მთარგმნელმა სიტყვა „ბოქოული“. XIX საუკუნის ქართულ ენაში ხომ „ბოქაული“ გამოიყენებოდა. ეს სიტყვა საკმაოდ ხშირადაა მოხსენიებული წინა საუკუნეების ლიტერატურაში. ასევე სიტყვა „მოწმე“ დამახინჯებულია სიტყვით „მოწმა“. მთარგმნელი იყენებს ზმნებს: „შეირბინევით“, „დასწერევით“, „დაასრულევით“, „ვიფიქრევი“ და სხვა, ასევე უცნაურ ფრაზებს: „სახეში რა ჰქონდა?“ („აზაზელი“, 2013 : 7) ეს ნიშნავს: რას გულისხმობდა? ან მხედველობაში რა ჰქონდა? სხვათა შორის, მსგავსი ფრაზა გვხვდება დავით კლდიაშვილთან, მაგრამ ასეთი ლექსიკა ილიასთვის ნამდვილად არ არის დამახასიათებელი.

XIX საუკუნის რუსეთში თანამოსაუბრის პატივისცემის ნიშნად, როგორც ადრესირებული დაბოლოება, სიტყვის ბოლოში გარკვეულ სიტუაციაში ემატებოდა ნაწილაკი „-ც“, იგი სიტყვა „сударь“-ის პირველი ასოა და მის შემოკლებად ითვლებოდა, ამიტომ მას უწოდებდნენ „словоерс“. მისი გამოყენება დამახასიათებელია ბევრი რუსი კლასიკოსის ნაწარმოებებისთვის. საუკუნის ბოლოსთვის მის ადრესირებულ მნიშვნელობას მიემატა დემონსტრაციული თავის დამდაბლება. მე-20 საუკუნიდან „словоерс“ გამოიყენებოდა განსაკუთრებული მნიშვნელობის გამონათქვამთა გამოსაყოფად და ასევე ტექსტისთვის ირონიულობის მისანიჭებლად. მაგალითად, გამოთქმა „точно так-с“ შეუმოკლებლად ასეთი იქნებოდა: „точно так, сударь“ – „ზუსტად ასეა, ბატონო“; ან „–Шутите-с?“ – Шутите, сударь? – „ხუმრობთ, ბატონო?“ და ა.შ. ასეთი შემთხვევები მთარგმნელმა წარმატებით გამოიყენა და როგორი უცნაურიც უნდა იყოს, თავაზიანი მიმართვის ფორმებში ქართულადაც ასო „ს“ დაუმატა. ეს ცდა აშკარად იღბლიანი გამოდგა, რადგან ქართულსაც არქაული ელფერი შესძინა და რუსული ნაწილაკი „-с“-ც არ დაიკარგა. ამას ბედნიერი დამთხვევა ეწოდება და მეტად იშვიათია თარგმანში. მაგალითად, „ფულსაც მთავაზობენსო, მაგრამ არ ვიღებსო“; „როგორ გეკადრებასო! მოჰპრძანდისო!“, „გახლავსო“; „გთხოვსო“; „გახლავარსო“, „იცხოვროსო, დაიტანჯოსო“ და ა.შ. ზმნების ამ სახით შემოთავაზება მთელ თარგმანს რაღაც კეთილშობილურ იერს სძენს. ჩვენი აზრით, სწორედ ასეთმა ზმნებმა გახადეს მკითხველისთვის უფრო მიმზიდველი ეს თარგმანი. რომ არა ეს იღბლიანი გამონაკლისი, თარგმანი უფრო უარყოფით შთაბეჭდილებას დატოვებდა მკითხველზე, ვიდრე დადებითს.

„აზაზელში“ ყველაზე მეტად არქაიზებულია პოლიციის ბოქაულის, გრუშინის მეტყველება. ასევე რამდენიმე მეორეხარისხოვანი პერსონაჟი მეტყველებს არქაული რუსული ენით, მაგალითად, პოლიციის მეორე განყოფილებიდან ივან პროკოფიევიჩი და მოწმე კუკინი. მოვიყვანო რამდენიმე ციტატას. გრუშინის მეტყველება: „–Ну-с, чем нас удивят нынче“ („Азazel“, 2004: 5). სიტყვა „нынче“ რუსულ ენაში არის ზმნიზება და ძი-

რითადად მეტყველებაში გამოიყენება. სხვათა შორის, თანამედროვე რუსულ ენაში მის ნაცვლად გამოიყენება ფორმა „ныне“.

მიხო მოსულიშვილის თარგმანში ლექსება „нынче“ გადმოტანილია შემდეგი სახით: „აბა-და, დღეს რიღათი მოგვიყვანენ გაკვირვებაზედ...“ („აზაზელი“, 2013:4) აქ, როგორც ვხედავთ, მთარგმნელმა გამოიყენა პირველი მნიშვნელობა.

პოლიციის ბოქაულმა გრუშინმა ფანდორინს თაიგულის საყიდლად ფული მისცა, თან დასძინა: „приличный, но без фанатерии“. „Какие уж тут фанатерии на рубль...“ („Азazel“, 2004: 20). მოსულიშვილის თარგმანი ასეთია: „რიგიანი, მაგრამ ყოყორობის გარეშე“. „ამ რუბლისა საყოფო რა უნდა მომივიდეს, ამოიხრა ფანდორინმა“ („აზაზელი“, 2004: 23). აქ არქაიზმია „фанатерия“. ოქეგოვის ლექსიკონში ეს სიტყვა ასეა ახსნილი: „фанатерия, и, ж. (устар. разг.). Кичливость, спесь, мелкое чванство“. რუსულ-ქართული ლექსიკონის მიხედვით კი, ასე შეიძლება ითარგმნოს: მედიდურობა, ქედმაღლობა, დიდგულობა; კუდაბზიკობა, ყოყორობა, ზვიადობა, ამპარტავნობა, ბღენძიანობა. მთარგმნელმა აირჩია სიტყვა „ყოყორობა“. ჩვენი აზრით, სჯობდა გამოყენებული ყოფილიყო სიტყვა „კუდაბზიკობა“ ან „ბღენძიანობა“. ეს ლექსემები უფრო მეტად გადმოგვცემს დედნის არსს.

გრუშინის მეტყველებაში ასევე გვხვდება სხვა არქაიზმები: „– Ну и так далее, и так далее. А времена тут, право, не при чем. Эка невидаль“ („Азazel“, 2004:7). არქაიზმია „эка невидаль“. დავაკვირდეთ ქართულ თარგმანს: „და ასე შემდეგომ, და ასე შემდეგომ. ხოლო-თუ დროება აქ არაფერ შუაში არ გახლავსო. სწორედ მოგახსენოთ...“ („აზაზელი“, 2013: 6). როგორც ვხედავთ, მთარგმნელმა საერთოდ გამოტოვა არქაიზმი „невидаль“, რომელიც რუსული ლექსიკონების თანახმად, აღნიშნავს ისეთ რამეს, რაც ჯერ არავის უნახავს, რაც არ მომხდარა. თანამედროვე ენაზე „წარმოუდგენელი“, „არნახული“. ე.ი. გამოდის, რომ ეს არქაიზმი შეიძლება ასე ითარგმნოს: „ნახეს ამათაც არნახული რამ“. მაგრამ, რადგან დედანში არქაიზმია გამოყენებული, მთარგმნელს შეეძლო ასე ეთარგმნა: „დახეთ, ეგეც თვალთუნახავი, რაღა“.

განსაკუთრებულად აღსანიშნავია კუკინის საუბრის მანერა. როგორც დედანშია აღწერილი, კუკინი აშკარად გაუნათლებელი ადამიანია. სიტყვებს არასწორად ამბობს და მეტყველება არქაული აქვს. „Это скубента-то? –... – Как же-с, преотлично его запомнили. Страх-то какой, прости Господи. Я как увидел, что они на тумбу залезли и оружие к голове приставили, так и обмер – ну все, думаю, будет как о прошлый год, опять никого в лавку калачом не заманишь. А в чем мы-то виноваты? Что им тут, медом намазано, руки на себя накладывать? Ты сходи вон к Москве-реке, там и поглыбже, и мост повыше, да и...“ („Азazel“, 2004:13). ამ მონაკვეთის თარგმანი ცოტათი ინტერპრეტირებულია. მთარგმნელი ბევრ ზედმეტ სიტყვას იყენებს, როგორც თითქმის თავისუფალ

თარგმანში: „– აჰა, ის სკუბენტი? – ... აბადა, როგორ, კოხტათ და შვენიერათ დავიმახსოვრევი. რა შიში ვჭამეთ, ღმერთო კი შეგვიწყაღე. რო დავინახე, არა, რო აემ ბოძკინტზედ აძვრნენ და შუბლზედ ფიშტო მიიდეს, აექვე ჩავკვდი – ვიფიქრე, რო ყოველისფერი გასთავდა... შარშანაც ეგრე არ იყო მეთქვი და ღუქანში რო ქუდი შემოუგდო, კაციშიღლი აღარ შემოადგამს მეთქვი ფეხსა. ჯამი გავარდეს, ქვაბში ჩავარდეს, მაგრამა, ჩვენ აქ რა შუაში გახლავარსო, ამისი პასუხი მომეცით. რა ჭირი და ნაცილი დაეტაკათ, მამაძაღლი, თაფლი ხო არ წამისვია, რო მაინცა და მაინც ამ ჩემის ღუქნის წინ დაიკრიფონ გულხელი? ადექი, შე დალოცვილიშიგლო და მასკვა-რეკაზედ წადი, სულ კაიკაი რიყის ქვებია და ხიდიც, გაგიხარია, ძაან მალლა არი, ჰოდა, შენც ადექი და...“ („აზაზელი“, 2013:15). სიტყვა „преотлично“ ნათარგმნია ორი სიტყვით: „კოხტათ და შვენიერათ“; სრულიად ზედმეტია ფრაზეოლოგიზმი „ჯამი გავარდეს, ქვაბში ჩავარდეს“, ასევე სხვა ფრაზებიც: „ამისი პასუხი მომეცით. რა ჭირი და ნაცილი დაეტაკათ, მამაძაღლი...“; „მაინცა და მაინც ამ ჩემის ღუქნის წინ...“, „სულ კაიკაი რიყის ქვებია...“.

უნდა აღინიშნოს, რომ ამ პერსონაჟის მეტყველება სტილისტურად კარგადაა გადმოცემული თარგმანში. ამიტომ შეგვიძლია განვაცხადოთ, რომ მთარგმნელი უცხო ეროვნული კოლორიტის შენარჩუნებას შეეცადა, მაგრამ ასევე შესამჩნევია მშობლიური კოლორიტის არსებობაც – თუნდაც იმ ფრაზეოლოგიზმით, რომელიც ზედმეტად ჩართო მთარგმნელმა.

კუკინთან საუბარში გამოყენებულია არქაიზმი „околоток“. კუზნეცოვის ლექსიკონის მიხედვით, „околоток“-ი რევოლუციამდელ რუსეთში იყო ქალაქის ერთი რაიონი, რომელსაც ზედამხედველი ჰყავდა. ასევე ეს იყო ქალაქის პოლიციის ნაწილის განყოფილება. ქართულად ის ნათარგმნია, როგორც „პოლიციის უბანი“. ეს ნამდვილად შესაფერისი, ადეკვატური თარგმანია.

კოკორინის ანდერძში მოხსენიებულია არქაიზმი „душеприказчик“. რუსული ენის ლექსიკონების მიხედვით, სიტყვა „душеприказчик“ გამოიყენებოდა რევოლუციამდელ რუსეთში და აღნიშნავდა პირს, რომელსაც მემკვიდრე ასახელებდა ანდერძში ამ ანდერძის შემსრულებლად. ამიტომ მთარგმნელმა ასეც თარგმნა: „ანდერძის აღმასრულებელი“.

არქაიზმი გვხვდება ასევე ბეჟუცკაიას სახლის ხსენებისას. მას აკუნინი უწოდებს „чертог“. რუსული ენის ლექსიკონების მიხედვით, „чертог“ მოძველებული სიტყვაა და ნიშნავს ბრწყინვალე შენობას, სასახლეს. სამწუხაროდ, ქართულ თარგმანში ეს არქაიზმი საერთოდ გამოტოვებულია.

ბორის აკუნინის მეორე დეტექტივი „პიკის ვალეტი“ ასევე დაწერილია თანამედროვე ენაში შერეული არქაიზებული სტილით. აქაც ავტორი არქაიზმებს იყენებს როგორც უშუალოდ თხრობაში, ისე პერსონაჟთა მეტყველებაშიც. რადგან არსებობს ამ დეტექ-

ტივს ორი თარგმანი, კერძოდ მიხო მოსულიშვილისა და მარინე ავალიანისა, არქაიზმებიც მათში ასევე განსხვავებულად არის წარმოდგენილი.

ავტორის მიერ გამოყენებული არქაიზმი მოსკოვის გენერალ-გუბერნატორის დოღგორუკოის მეტყველებაში: „Такое святое дело-малолетних блудниц перевоспитывать“ („Пиковый Валет“, 2013:4). სიტყვა „блудница“ მოძველებულია და აღნიშნავს თავისუფალი ყოფაქცევის ქალს. მთარგმნელმა მარინე ავალიანმა ეს ფრაზა ასე თარგმნა: „ეს ისეთი საშური საქმეა, – მცირეწლოვანი მეძავი გოგონების ახლებურად აღზრდა და სიკეთის გზაზე დაყენება“ („პიკის ვალეტი“, 2013:20). ამ შემთხვევაში სრულიად საკმარისი იქნებოდა, მთარგმნელს არქაიზმი მხოლოდ ერთი სიტყვით, „მეძავით“ რომ ეთარგმნა. ზედმეტია დამატებით სიტყვა „გოგონები“, რადგან მას თან ერთვის სიტყვა „მცირეწლოვანი“. მკითხველისთვის სრულიად გასაგები იქნებოდა სიტყვათა შეთანხმება „მცირეწლოვან მეძავთა“. შესაბამისად, მივიღებდით დედნის ერთი ლექსემის („блудниц“) ასევე ერთსიტყვიან ეკვივალენტს (მეძავთა). აქ საინტერესოა აგრეთვე რუსული ზმნა „перевоспитывать“, რომელიც მთარგმნელს სიტყვასიტყვით აქვს ნათარგმნი: ახლებურად აღზრდა (ხელახლა აღზრდა). როგორც ვხედავთ, რუსულ ზმნას ქართული ეკვივალენტი რომ მოეუძებნოთ, ამისთვის აუცილებელია ორი სიტყვა. აქ ენობრივ ლაკუნას ვხვდებით – დედნის ლექსემაში დანაკლისის, სიცარიელის შესავსებად საჭიროა დამატებითი ლექსიკური მასალა. რუსული ზმნა „воспитывать“, ანუ იგივე „воспитать“ ქართულად ითარგმნება როგორც აღზრდა, მაგრამ პრეფიქსი „-пере“ ყველაფერს ცვლის და უკვე მის გამოსახატავად მეორე სიტყვაც გვჭირდება. ასეთ შემთხვევაში პრეფიქსს ლექსიკური მნიშვნელობა აქვს, ანუ ის მორფემაა და ამიტომ გახდა აუცილებელი ცალკე მისი ეკვივალენტის მოძებნა. ე.ი. სიტყვა „ახლებურად“ არის რუსული მორფემა „пере“-ს ეკვივალენტი. ავალიანი დედნის ტექსტს ამატებს ფრაზას „სიკეთის გზაზე დაყენება“, რაც, ფაქტობრივად, ზმნის „перевоспитывать“ განმარტების გაგრძელებად შეიძლება მივიჩნიოთ. ჩვენი აზრით, „ახლებურად აღზრდა“ სრულიად საკმარისი იყო და ის ზედმეტ დაკონკრეტებას აღარ საჭიროებდა. რაც შეეხება მოსულიშვილის თარგმანს, აქ რუსული არქაიზმი საერთოდ არ ფიგურირებს: „ამისთანა მადლიანი საქმეა მცირეწლოვანი მაწანწალების აღზრდა“ („პიკის ვალეტი“, 2013: 9). მთარგმნელმა რატომღაც ლექსემა „блудницы“ თარგმნა როგორც „მაწანწალები“. ჩვენი აზრით, ორივე მთარგმნელის მიერ შემოთავაზებული თარგმანიდან საერთო შედეგი ასეთი იქნებოდა: „როგორი მადლიანი საქმეა მცირეწლოვან მეძავთა ახლებური აღზრდა“.

საინტერესოა ზმნიზედა „давеча“, რომელსაც აკუნინი ხშირად იყენებს. კუზნეცოვის და ოჟეგოვის ლექსიკონების თანახმად, ეს ფორმა მოძველებულია, თანაც ის გამოიყენებოდა სასაუბრო სამეტყველო ენაში. ამიტომაც ბორის აკუნინი მას მხოლოდ პერსონაჟთა მეტყველებაში იყენებს. იგი ითარგმნება, როგორც „ახლახან, ამასწინათ, ცოტა

ხნის წინ“. ეს ზმნიზედა გვხვდება ორივე დეტექტივში – „აზაზელსა“ და „პიკის ვალეტში“.

ამრიგად, მოსულიშვილი და ავალიანი დედანში არსებული არქაული ლექსიკის თარგმნისას სხვადასხვა ხერხს მიმართავენ. სამწუხაროდ, არის ისეთი შემთხვევები, როდესაც დედნის არქაიზმი თარგმანში საერთოდ გამოტოვებულია. ამის გამო მკითხველი მის არსებობასაც ვერ იგებს. ზოგან თარგმანი ინტერპრეტირებულია. კერძოდ, მოსულიშვილი თარგმნისას ხანდახან ბევრ ზედმეტ სიტყვას იყენებს. არქაიზმთა უმეტესი ნაწილი გადმოტანილია თანამედროვე ქართული ენით, ამიტომ თარგმანში არ ჩანს დედნის არქაული ლექსიკა. მიუხედავად იმისა, რომ მიხო მოსულიშვილის თარგმანი მთლიანად არქაიზებულია, ხშირად სწორედ დედნის არქაული ლექსიკა ან საერთოდ გამოტოვებულია, ან თანამედროვე ენით არის გადმოცემული. ზოგადად, მთარგმნელები არქაიზმებს თარგმნიან ეკვივალენტით, ანალოგიით ან ადეკვატური ჩანაცვლებით. უნდა აღინიშნოს, რომ მარინე ავალიანი მკითხველისთვის გაუგებარი ლექსიკის გადმოტანისას ხშირად მიმართავს სქოლიოში ჩამოტანილ ახსნა-განმარტების ხერხს.

მთარგმნელობითი შეცდომების კლასიფიკაციისა და სისტემატიზაციის აქტუალურობა განპირობებულია იმით, რომ თანამედროვე გლობალურ სამყაროში სულ უფრო და უფრო იზრდება მოთხოვნა მთარგმნელობითი საქმიანობისადმი, სადაც კულტურათაშორისი კომუნიკაცია წარმოადგენს ურთიერთობის ნორმასა და სოციალურ ურთიერთქმედებას.

Tamar Japhoshvili

Saint Andrew The First-Called Georgian University
Of The Patriarchate Of Georgia

Archaic Lexis in the Original Text and Translation
(on the novels The Jack of Spades and Azazeli by Boris Akunin)
Summary

The comparative analysis of Boris Akunin's fictional novels and their Georgian translations shows the translation capacity of transforming the vertical context of the original text, that hinders the process of revealing intertextuality and text decoding. However, the recent development of the philological researches enables to take a distinguished attitude to the issue of translation of the postmodern literature.

The literary study of stylistic functions of the archaic words in Boris Akunin's novels leads to unfold the writer's intention in the way of deciphering the meanings of the depicted fictional facts. The archaic lexis is used as the literary tool of stylization and the central instrument of chronotope in the writer's novels.

Boris Akunin's fictional novels are set in the 19th-century Russia that explains the recurrent use of the archaic words in his novels. Moreover, the steady reference to the archaic lexis distinguishes the writer from the other writers, who swift the readers to the past without referring to the archaic lexical units.

Based on our research, we consider the regrettable instances of the interpreted translation and total ignorance of the archaisms in the translation pieces, that hinder a reader to comprehend the distinguished literary work properly and sense it with its literary charges.

For instance, Georgian translator Mosulishvili refers to many irrelevant words; the archaisms are replaced by the modern lexical terms, that damage the original text in sense of literary meaning and style. For instance, the literary use of the Russian archaic word *гептор* in reference to Bezhetskaia's living place denotes the dignified residence that is not delivered by the archaic word in the Georgian translation.

To summarize, the increasing demand of the intercultural communication sets the further goals for the systemization and classification of translator errors that assures the effective social and cultural relations.

არქაული ლექსიკა ორიგინალსა და თარგმანში...

გამოყენებული ლიტერატურა:

აკუნინი, ბ. (2013წ.). „აზაზელი“. მთარგმნელი მიხო მოსულიშვილი.

აკუნინი, ბ. (2013წ.). „პიკის ვალეტი“.

აკუნინი, ბ. (2013წ.). „ყვავის ვალეტი“. მთარგმნელი მარინე ავალიანი.

Акунин, Б. (2004 г.). „Азаэль“.

Акунин Б. (2013г.). „Пиковый Валет“.

ფანჯიკიძე, დ. (1988წ.). „თარგმანის თეორია და პრაქტიკა“.

Ожегов С. И., Шведова Н. Ю. Толковый словарь Ожегова 1949-1992 (Электронный ресурс). URL: [http://dic. Acad](http://dic.acad)